

Универзитет “Гоце Делчев” - Штип

Факултет за образовни науки - Штип

- Специјалистички студии по методика на религиите -

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ ТРУД

Тема:

**ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО
ЕТИКА НА РЕЛИГИИТЕ**

Ментор:

Проф. Д-р. Снежана Мирасчиева

Изработил:

Нуран Лимани

бр. индекс:214189

Штип, 2012 год.

Комисија за оценка и одбрана:

Ментор: Име и презиме

Звање, институција

Член: Име и презиме

Звање, институција

Член: Име и презиме

Звање, институција

Научно поле: _____.

Научна област: _____.

Датум на одбрана: _____.

ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ВО НАСТАВАТА ПО ЕТИКА НА РЕЛИГИИТЕ

Апстракт

Следењето на развојот на ученикот во основното образование се регистрира на повеќе начини. Најзастепениот принцип на приказ на развој на ученикот во текот на образовниот процес е оценката која има повеќекратно значење. Едно од најважните значења е мерењето на знаењето и способностите на ученикот.

Проверувањето, како составен и неопходен дел на наставниот процес, се појавува во три основни облици, во зависност од тоа во која етапа на образовниот процес се применува.

Стандардите за оценување на учениците се документ изготвен со цел да се стандардизира интерното оценување. Стандардите се структурирани така да ја следат логиката на процесот на оценувањето, но оделни подрачја се издвоени со цел да им се обрне поголемо внимание.

Тие се групирани во 5 подрачја:

- I. Планирање на оценувањето
- II. Избор на методите на оценување и изработка на инструменти
- III. Спроведување на процесот на оценување
- IV. Формирање на оценка
- V. Информирање за сознанијата од оценувањето

Наставникот при определувањето на бројчана оценка треба да ги има предвид постигањата на ученикот во однос на запомнување и репродуцирање на наставните содржини; разбирање/сфаќање на обработените содржини, односно способност на ученикот нив да ги интерпретира со свои зборови;

примена на научените содржини во конкретни задачи со познати и нови елементи и во други нови ситуации;

Оценувањето како мерка за сите активности и сите актери во наставата се појавува како правна основа за завршен дел од процесот и дава легитимитет на вклучувањето во светот на работата

Функциите на оценувањето можат да се анализираат во однос на учениците - како оценувањето го подржува развојот на учениците, и во однос на наставниците и наставата - како оценувањето им овозможува на наставниците да ја унапредат наставата.

Оценувањето е дел од планирањето на наставата и учењето. Поставувањето на јасно определени цели во наставата и учењето е апсолутен услов за ефикасно оценување.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ:

Планирање

Тест

Испит

Наставник

Критериум

Напредок

Мотивација

CHECKING AND ASSESSMENT IN TEACHING ETHICS OF RELIGIONS

Abstract

Monitoring of the pupil's development in primary school performed in different ways. The most adequate form for the assessment of pupil's knowledge during the educational process is a Grade.

Testing as an integral and necessary part of the teaching process, appears in three basic forms, depending on which stage of the educational process is applied.

Standards are structured to follow the logic of the process of assessment, but in separate areas.

They are grouped into five areas:

- I. Planning assessment
- II. Selection of assessment methods and development of instruments
- III. Implementation of the assessment process
- IV. Formation evaluation
- V. Information on assessment findings

Teacher in determining the numerical evaluation should take into account pupils achievement in terms of remembering and reproducing curriculum; understanding / comprehension processed content, and the student's ability to interpret them in their own words; application of content learned in specific tasks with familiar and new elements in other new situations.

The assessment as the measure of all the activities and all the actors in the instruction appears as a legal basis for the final part of the process and gives legitimacy to the inclusion in the world of work.

Evaluation functions can be analyzed in terms of students - as assessment supports the development of students, and in terms of teachers and teaching - as assessment allows teachers to enhance teaching.

The assessment is part of the planning of teaching and learning. Setting certain

objectives in teaching and learning is an absolute requirement for effective assessment.

Key Words

Planing

Test

Exam

Teacher

Criterion

Progress

Motivation

Содржина:

1. Вовед	9
2. Следење на развој на ученикот	11
3. Класични (традиционални) видови на проверување и оценување	13
4. Нови начини на проверувања и оценување	20
4.1. Рубрики за оценување	21
4.2. Самооценување.....	23
4.3. Групно самооценување	24
4.4. Две ѕвезди и една желба.....	25
4.5. Портфолио	26
4.6. Тимови - Игри - Натпревари	29
5. Оцени и оценување	31
6. Стандарди за оценување.....	32
6.1. Структура на стандардите.....	33
7. Критериуми за оценување на постигањата на учениците.....	48
Критериум за утврдување на оценка доволен 2.....	50
Критериум за утврдување на оценка добар 3.....	51
Критериум за утврдување на оценка многу добар 4.....	52
Критериум за утврдување на оценка одличен 5.....	53
8. Вреднување во наставата	54
9. Функции на оценувањето	56
10. Принципи на оценување	59
11. Што се очекува од ученикот?	61
12. Заклучок	63
Користена литература.....	65
Прилог бр.1	67

Прилог бр. 2	69
Слики	72

1. Вовед

Како во светот, така и кај нас, во образовниот систем се среќаваат мноштво иновации што се предизвикани од промените во опкружувањето. Од една страна дојде до длабоки промени во хуманизмот и општествените уредувања, а од друга страна техничко-технолошкиот развој доживува голема експанзија. Овие трендови ги диктираат стопанските субјекти, поточно нивните претприемачи и нивниот менаџмент.

Од науката се бараат нови решенија. Употребливата вредност на знаењето во некои подрачја е само неколку години. Процесот на глобализација се промовира во сите сфери. Во такви услови се менуваат системите на вредности, а со тоа и начинот на живеење.

Во светот веќе се поместува парадигмата: од општество што учи, во општество на знаење. Станува збор за општество на проактивни и претприемчиви граѓани. Во тој контекст, образованието добива клучна улога. Имено, треба да се едуцираат индивидуи способни да се справат со предизвиците на времето во коешто ќе живеат и работат. Интерактивниот процес на учење ќе создаде, како што метафорички преудцирал познатиот филозоф Едгар Морен, *“глава што мисли, а не глава што памети”*, би требало да е суштината на севкупните реформи во образованието, не само кај нас, но и пошироко.

Размерот на тековните економски и социјални промени, брзата транзиција кон општество базирано на знаење и демографските притисоци на созреаната популација на Европа се предизвици кои побаруваат нов пристап кон образованието и школувањето.

Во контекст на овие предизвици голем приоритет му е дадено на образованието, пред се на учењето и на начинот на проценување на знаењето стекнато во училиштата.

Учење не е повеќе само еден аспект на образованието и дообуката; тоа мора да стане водечки принцип за определба и учество во контекст на целиот континуум на учењето.

Сите луѓе, без исклучок, треба да имаат еднакви можности за прилагодување на економските и социјални промени и активно да учествуваат во градењето на сопствената и иднината на општеството, на уникатен индивидуален начин.

2. Следење на развој на ученикот

Следењето на развојот на ученикот во основното образование се регистрира на повеќе начини. Најзастепениот принцип на приказ на развој на ученикот во текот на образовниот процес е оценката која има повеќекратно значење. Едно од најважните значења е мерењето на знаењето и способностите на ученикот.

На владите и на министерствата за образование во која било држава им требаат докази дека нивните инвестиции се продуктивни и дека образовната политика ја постигнува поставената цел. Од друга страна, директорите на училиштата сакаат да добијат докази дека во нивните училишта навистина се учи. Родителите сакаат да бидат сигурни дека нивните деца навистина учат. Наставниците треба да знаат колку се добри нивните класови во целина, но и како напредуваат оделни ученици. Исто така, и самите ученици сакаат да знаат до каде се нивните достигнувања, за да можат полесно професионално да се определат.

Во традиционалниот начин на вреднување на ученичките знаења и способности, оценувањето претставува оценка само на квантитетот на совладаните наставни содржини преземени од наставниот план. Овој начин на оценување застанува на првото ниво-меморијата, што значи дека учениците добиваат оценка за бројот и точноста на меморираните факти. Традиционално, сите оние што се заинтересирани за оценките на учениците се задоволуваат со тестирања, со кои се добиваат само квантитативни показатели на знаењата. Оценките од овие тестови се сметаат за задолувачки индикатори за наученото. Ваквата поставеност истовремено значи дека традиционалниот начин на оценување вреднува само еден дел од ученичките знаења и способности и добиената оценка не е целосна.

Меѓутоа, штом наставниците ќе започнат во своите училници да го применуваат активното учење¹ и критичкото мислење², тие ќе мораат и на оценувањето да му пријдат на нов начин. Наставните техники треба да му овозможат на ученикот “да ги искористи” меморираните факти. На наставниците кои нив ги практикуваат, им се наметнуваат следните прашања и дилеми:

- Како да го измерат знаењето на учениците ако од нив бараат одговори на прашања на кои нема само еден точен одговор?
- Како да се вреднува активноста на учениците на часот? Често она што се тестира по предавањето не е толку важно како она што се случило за време на предавањето (односно во текот на живата активност на истржувањето). Наставниците треба да најдат начини да го согледаат и да го проценат процесот на мислење и учење на учениците, а не само да го вреднуваат добиениот производ.
- Наставниците треба да сватат дека ако учениците врз себе ја преземат одговорноста за своето учење (односно да станат лица кои доживотно учат), тие ќе мора да станат партнери во процесот на оценување. Одговорните ученици самостојно го избираат начинот на учење и го планираат сопственото време за работа.
- Дали новите форми на оценување можат да ги заменат традиционалните тестови на знаење? Новите форми на оценување треба да се комбинираат со традиционалната проверка на знаења.

¹ Активното учење е така конципирано да ги оспособува децата да изградат логички поврзани знаења (со отворен хоризонт за проширување на постоечките и воведување нови знаења) и умеења кои можат да се применат во различни школски и животни прилики.

² Учениците кои мислат критички го поврзуваат она што го научиле со сопственото искуство, замислуваат решенија на проблемите, ги испитуваат причините и последиците.

3. Класични (традиционални) видови на проверување и оценување

Проверувањето, како составен и неопходен дел на наставниот процес, се појавува во три основни облици, во зависност од тоа **во која етапа на образовниот процес** се применува.

Според тоа, проверувањето може да биде **на почетокот, во текот и на крајот** на образовниот процес па во склад со тоа се разликува претходно, тековно и завршно проверување.

Претходното проверување, како што кажува и самиот назив, се применува на почетокот на школската година или пред поминување на нов, повисок и посложен дел на наставната програма или некој нејзин дел. Целта на претходното проверување е да се утврди постојното, реалното знаење со кое учениците располагаат, а кое е услов или претпоставка за следниот нов чекор во наставната работа (процес). Овој вид на проверување е значајно затоа што дава слика за реалната состојба во поглед на знаењето, умеенето и навики на ученикот што овозможува и преземање на соодветни мерки. Понекогаш проверувањето бара само опфаќање и освежување на градивото, а понекогаш извесно дополнување или исправка во знаењата на ученикот, што обезбедува неопходна основа за понатамошна работа, учење и напредување.

Тековното проверување се применува редовно и секојдневно и тоа по правило на часовите. Тоа овозможува наставникот да има увид и во тоа како учениците ги усвојуваат новите знаења или да установи колку се вклучени во текот на наставниот процес, со кои и какви тешкотии се среќаваат при усвојувањето на градивото кое им се излага. На овој начин наставникот се проверува и самиот себе: колку успешно работел, дали и колку ефикасно ги применувал наставните постапки, методи и средства. Резултатите на тековното проверување овозможуваат наставникот да утврди дали треба да се подигне нивото на наставниот процес или треба и во кој правец да се менуваат и прилагодуваат можностите и потребите на ученикот.

Тековното проверување ги воспитува учениците на систематска и самостојна работа и учење, исполнување на обврските во поглед на редовно учење и изработка на домашните задачи, се учат на истрајност, организираност, одговорност и дисциплина.

Завршното проверување се применува на крајот од класификационен период (тримесечје, полугодие) или на крајот на училишната година, односно со завршување на одделни наставни текови. Овој начин на проверување е ориентиран на суштински преглед и обновување на поминатите наставни материји и суштински, клучни прашања и проблеми на наставната дисциплина, курс и тек. Се организира зависно од обемот, карактерот и значењето на наставните содржини како и возраста на ученикот. Негова основна задача е да се провери нивото и квалитетот на усвоените знаења, покажуваат вкупни резултати на наставата.

Покрај основните начини на проверување, во наставата се применуваат и *тематските проверувања и испитите*, како посебен облик. Треба да се истакне дека споменатите облици не се цврсто одвоени од основните начини на проверување, туку најчесто се појавуваат во меѓусебни комбинации и се нивен составен дел.

Тематското проверување обично се применува по обработката на одделни наставни целини кои опфаќаат релативно поголеми делови со сложени и обемни содржини или, пак, одделни теми. Негова основна задача е да се провери разбирањето на некои пошироки и покомплексни целини. Тематското проверување, допринесува за систематизација и воопштување на знаењата од одредена тема, што допринесува за нивно поефикасно усвојување.

Испитите претставуваат облик на проверување и проценување на знаењата, умеенјата и навиките и степенот на нивната усвоеност во рамките на еден или повеќе предмети, а во одредени временски периоди (на крајот на една или повеќе години). Тие се исто така и средство за контрола на работата на секој ученик и училиштето во целина. Помагаат за систематизирање на знаењата на ученикот и во голема мера обезбедуваат остварување на дидактичкиот принцип на трајност на знаењето, односно постигнување на

одредени цели и задачи. Ги дисциплинираат учениците и ги поттикнуваат на работа и учење во текот на цела учебна година. Служат како ефикасно средство кое помага на подигање на квалитетот на учење. Според намената испитите се делат на: приемни, квалификациони, диференцијални, годишни, завршни. Можат да бидат усмени, писмени, практични или комбинирани.

За испитите се приговара дека не се доволно функционални, дека инсистираат на запамтување, дека фаворизираат репродуцирање на знаење, а не реакции кои говорат за интелектуална ангажираност на испитуваните. Критиките се однесуваат и на содржините на испитот. Без обзир на видот на испитот, постојат тешкотии во поставување и одмерување на прашањата: во еден случај тие се лесни, во друг тешки, а некогаш се надвор од наставниот програм. Наставникот одбира прашања на свој начин, по свои критериуми, па тие зависат од карактерот на неговата личност и афективните тенденции по пат на кои тој го изразува својот општ став. Едни овозможуваат учениците да ги искажат своите знаења и способности, ги водат, ги храбрат; други инсистираат на безначајни детаљи и поединости.

Методите на проверување и оценување се начини на помош кои се утврдува степенот на усвоеност на наставните содржини и другите активности во работата на ученикот, како и ефикасност на примена на знаењата, вештините и навиките. На тој начин се обезбедува повратна врска помеѓу работата на наставникот и постигнатите резултати на ученикот.

Методите на проверување и оценување можат да бидат: *усмени, писмени, практични и со тестови.*

Усмено проверување . Широко се применува за проверување на знаења на одделни наставни содржини, делови или наставни предмети во целина. Од облиците на оваа метода (излагање, разговор, соопштување, набљудување и сл.), најчесто се применува индивидуално проверување на ученикот по пат на разговор. Успешноста во примената на овој облик зависи од карактерот и системот на прашања кои одредуваат степен и квалитет на активноста на ученикот. Може да се разликуваат два вида на прашања: едноставни прашања, со кои од ученикот се бара да го репродуцираат запамтеното градиво во вид на кратки одговори и проблемски (сложени)

прашања со кои се бара поголемо интелектуално ангажирање и посложени мисловни операции, а некогаш и извесна практична примена. Проблемските прашања овозможуваат наставникот да стекне појасен и потполн увид не само за тоа дали и колку учениците ги усвоиле наставните содржини, туку и за способностите за примена на потребните логички операции, како и примена за знаењата на нови случаеви и ситуации. Проблемските прашања пружат објективна можност од учењето да се бараат развиени и образложени одговори, во кои со основните факти се даваат и соодветни образложувања и интерпретации со наведување на неопходни аргументи, докази, објаснувања и сл. Проблемските прашања ги поттикнуваат учениците активно да се занимаваат со одреден проблем.

Усменото проверување бара голема умешност и оспособеност на наставникот за прецизно, точно, насочено и содржајно испрашување. Ова бара и доста време поради што понекогаш во наставната пракса е недоволно рационално, па е неопходно да се комбинира со други облици на проверување. Освен тоа, дел од учениците е пасивен за време на усните одговори на нивните другари. (Сл. 4).

Писменото проверување обично се применува во вид на домашни, училишни, контролни и други писмени задачи.

Домашните писмени задачи имаат недостаток во тоа што не можат да пружат потполен и реален увид во самостојната работа на ученикот.

Посебен вид на пишано проверување претставуваат контролните задачи.

Краткотрајни писмени контроли се применуваат за добивање на информација за успешноста на усвоените наставни содржини во даден момент. Тие се вршат во дел од часот, а можни се и во вид на самостојна работа. Најчесто вакви проверки се прават во почетокот на часот за подготовка и мотивирање, а исто така на крајот од часот - за утврдување.

Писмените работи, т.е. едночасовните или двочасовните писмени контролни работи служат за проверка на поголем комплекс знаења и вештини

по една тематска целина или по неколку тематски целини на тримесечје или на полугодие.

Наставникот треба да и посвети посебно внимание на проверката на писмената работа, поаѓајќи од следниов став: “Успехот (неуспехот) на писмената работа е заеднички успех (неуспех) на учениците и наставникот.” (Пристапот на наставникот од видот: “ништо не сте направиле (вие)”, не е оправдан.)

Проверката на знаењата со помош на **тестови** се повеќе се применува во наставата. Причината за тоа се некои нивни предности, од кои најважни се следниве: се добива брз увид во знаењата на учениците, се исклучува влијанието на наставникот врз одговорите на ученикот, резултатите од тестовите се погодни за статистичка обработка.

Има **два основни типа** на тестови:

I) тестови со понудени одговори и

II) тестови за присетување и дополнување.

I) Кај овие тестови на ученикот му се нудат одговори за секое прашање, а тој ги избира точните одговори. Поради тоа, овие тестови се викаат и **изборни тестови**. Тие се делат на:

- алтернативни тестови;
- тестови со повеќе (од два) одговори;
- тестови со вкрстен избор и
- тестови со идентификација.

1. Алтернативните тестови се направени така што на поставеното прашање ученикот треба да одговори со “да” или “не”.

Алтернативните тестови се применуваа поретко отколку другите тестови со понуден одговор. Сепак, нивната примена има добра перспектива при

спроведување на фронтално испитување, особено во училници што се опремени со автоматизирани средства.

2. Во тестовите со повеќе одговори, за секое прашање се понудени повеќе одговори, обично 3-5, од кои еден и само еден е точен, а ученикот треба да го заокружи точниот.

Постојат повеќе можност за оценување на ваквите тестови (1) да се оценува со поен (еден, два или поинаку) секој правилно заокружен одговор, а негативните одговори да не се земаат предвид, (2) да се оцени со 2 поена секој точен заокружен одговор, со -1 поен (негативен поен) секој неточен заокружен одговор и без никакви поени, ако не е ништо заокружено, и други начини.

3. Тестовите со вкрстен избор или тестови со придружување се уште една разновидност на тестовите со понудени одговори. На ученикот му нудат две редици (или колони) податоци коишто стојат во определена заемна врска, а ученикот треба да ги пронајде податоците што си одговараат и да ги сврзе (со линија, стрелка, или со друга ознака).

4. Тестовите за препознавање (идентификација) претставуваат варијација на тестовите со придружување. Кај тие тестови, наместо одговори со зборови или броеви, се наведуваат графици, шеми, цртежи и сл. Ученикот треба да ги распознае сликите и да ги нумерира во согласност со условите.

II) Тестовите за присетување и дополнување се состојат во следново: се задава текст во кој се испуштени некои зборови, формули или слично; а ученикот треба да се присети и правилно да ги дополни.

Пишаното проверување има повеќе **предности** во однос на усното. Тоа е економично и рационално бидејќи овозможува за пократко време да се утврди знаењето и припреманоста на учениците од целото одделение, а но и индивидуализиран пристап на различните групи на ученици, темелна и детална анализа на нивните трудови па на тој начин и поточна процена на квалитетот и обемот на знаења, како и утврдување и анализа на типичните грешки и слабости. Можноста повеќе пати да се прегледаат и анализираат пишаните

трудови на ученикот му дава потполн увид во реализацијата на наставата и достигнувања од страна на разни ученици.

Треба да се истакне дека и покрај изложените предности на пишаното проверување, на него му **недостига** непосреден, жив контакт на наставникот со ученикот, кој има повеќенасочено значење. Овој контакт може да биде поттикнувачки за учениците, а освен тоа тој исполнува и некои пошироки барања во поглед на начинот на водење на разговор, влијае на содржината и формата на одговор, дава можност да се образложат ставовите и мислењата, учениците пошироко и послободно да го изложат она што се очекува од нив. Поради тоа е неопходно целисходно спојување и дополнување на методот на пишано и усмено проверување.

Практично проверување е проверување на знаењата, умеењата и навиките во пракса, со посредство на практична работа. Практичното проверување е по правило, од комплексен карактер и вклучува теориско знаење, расудување и критичко мислење, практично знаење, култура на работа, читање на технички документации и нејзина примена.

Во информатиката има посебно значење. Проверката на знаењата од информатика најефикасно и најдобро може да се изведе со нивна практична примена, односно на компјутер. Изучувањето на услужни пакети не може да се замисли без практична работа. Исто така и изучувањето на алгоритми и програмирање ја добива својата смисла при извршување на програмите на компјутер.

Во услови на зголемени барања во поглед на знаења и стручност, важно е тие знаења што пообјективно да се утврдат, проверат и оценат. Затоа проблемот на проверка на знаењата е важен и сложен. Секоја од наведените методи има одредени предности и недостатоци.

4. Нови начини на проверувања и оценување

Највидливите форми на оценување имаат тенденција да бидат сумативни, мерејќи што учениците научиле преку тестирање и испрашување, или да се смета училиштето за одговорно за практичната оспособеност на ученикот. Но оценувањето може да биде и формативно. Формативното оценување се однесува на честите, интерактивни оценувања на напредокот и разбирањето на ученикот (OECD, 2005). Тоа се разликува од сумативното оценување по тоа што информациите собрани при формативното оценување се користат за да доведат до подобрување, а не да служат како сумирање на практичната оспособеност. Формативното оценување се гледа како еден од најефективните начини за подобрување на постигнувањата и еднаквост на резултатите на ученикот и развој на вештините за учење на ученикот (Black & William, 1998). Важен дел од формативното оценување се однесува на природата и квалитетот на повратните информации дадени на учениците, како и прилагодување на наставата според потребите на учениците, обезбедувајќи им вештини и алатки за самооценување. Повратните информации базирани на напредувањето на поединецот кон целите на учењето се смета за поефективно од споредувањето со други ученици. Оценувањата базирани на задачи за практична оспособеност, како проекти, изработени задачи и оценување на портфолио претставуваат компоненти на формативното оценување.

4.1. Рубрики за оценување

Можеби наједноставниот начин за да станат учениците партнери во процесот на оценување е да им се објасни што се подразбира под поимот **добро извршена работа**. Тоа наједноставно се прави ако прво се разјаснат **критериумите за оценување**. Во училниците во кои се поттикнува критичкото мислење од наставниците многу често се бара да дадат оценки за изработки или активности кои не се мерат квантитивно, односно не можат едноставно да се избројат точните одговори на прашањата и врз основа на тоа да се даде оценка. Во вакви случаи треба да се користат рубриците, во кои ќе бидат дадени експлицитни искази што треба да содржи производот, за да биде оценет со висока, средна или ниска оценка.

Следниот пример покажува како наставникот треба однапред да ги формулира рубриците за оценување на составите, односно на пишаните проверки на знаења.

За оценување на составите Рубрика:

Составот се оценува со “5” ако...

1. Содржи оригинална теза (не е само проверување на она што било кажано во текот на часот)
2. Се темели врз добро осмислени аргументи за и против тезата
3. Има јасен вовед, главен дел и заклучок, со логичен премин
4. Е напишан читливо и содржи точни податоци
5. Го почитува предвидениот број зборови

Составот се оценува со “4” ако...

1. Содржи оригинален одговор на зададената теза (не е само проверување на она што било кажано во текот на часот)
 2. Се темели врз добро осмислени аргументи за и против тезата (но со помалку аргументи отколку кај составот за “5” -ка)
 3. Има јасен вовед, главен дел и заклучок
 4. Е напишан читливо и содржи точни податоци
 5. Главно го почитува предвидениот број зборови
-

Составот се оценува со “3” ако...

1. Содржи јасен одговор на зададената теза
 2. Тезата е поткрепена со аргументи
 3. Има вовед, главен дел и заклучок
 4. Е напишан читливо и содржи минимум точни податоци
 5. Делумно го почитува предвидениот број зборови
-

Составот се оценува со “2” ако...

1. Содржи нејасен одговор на зададената теза
 2. Поголем број аргументи не се во функција на одговорот тезата
 3. Не содржи осмислен вовед, главен дел и заклучок
 4. Не е читлив и имповеќе граматички и правописни грешки
 5. Има големо отстапување од предвидениот број зборови (помалку или повеќе)
-

4.2. Самооценување

Многу наставници мислат дека не е добро да се оценува учеството на ученикот во активната дискусија. Во врска со ова Ненси Атвел истакнала дека кога води некоја дискусија на час по литература, се надева дека ќе успее да ја оствари атмосферата што владее на нејзината маса за ручање на која, заедно со своите интелегентни пријатели со уживање дискутираат за интересни теми. Иако нечии дискусии се посилни се посилни или поинтересни од другите, собраните пријатели сигурно еден на друг не си ги “оценуваат” идеите. Токму спротивното : пријателите многу често еден на друг си помагаат во описот на некоја идеја која се бори да излезе на површина и се чувствуваат многу задоволни ако на крајот, поради вложените напори на групата, се добие некое интересно објаснување.

Наставниците треба да им помогнат на учениците да станат подобри проценувачи на своето знаење. За да ги охрабри учениците да учествуваат во оваа активност, наставникот би можел да ја употреби следнава рубрика за самооценување.

Пример за самооценување кај активноста на насочено читање и размислување:

		Секогаш	Понекогаш	Никогаш
1.	Јас моите предвидувања ги правам врз основа на насловот и илустрациите			
2.	Јас предвидувам што ќе се случи, врз основа на типот или видот на читаната приказна			
3.	Кога читам постојано предвидувам			
4.	Внимавам на деталите со кои ќе можам да направам нови предвидувања			
5.	Кога читам подзастанувам и се прашувам што веќе знам и што мислам дека ќе се случи			

Учениците треба да ја пополнат оваа табела за самооценување и во присуство на наставникот, со целата група да ги продискутираат одговорите. На овој начин, наставникот ќе може да им помогне да станат посвесни за процесите на учење кои се одвиваат во нив и да се изнајдат начини за подобра примена на активностите со кои се унапредува учењето во класот.

Самооценувањето може да биде дизајнирано и за други цели на учење.

4.3. Групно самооценување

Кога учениците работат во група, честопати наставниците повеќе време одделуваат за крајот од активноста, за да може членовите на групата да се самооценат. Наставникот може да ја понуди следнава рубрика за самооценување на дискусиите.

Групно самооценување на дискусиите: Откако групите на овој начин ќе го оценат своето функционирање, ќе можат да се посоветуваат со наставникот како да ја подобрат својата работа во групи.

	Скоро секогаш	Понекогаш	Никогаш
Пред да продолжиме проверуваме дали сме ја разбрале задачата			
Се држиме до дадената задача			
Секој дава свои коментари			
Пред да го даде својот одговор, секој го сослушува другиот			
Пред да дојдеме до краен заклучок, смислуваме неколку идеи			
На крајот го резимираме нашиот став			
Некој води белешки за нашата дискусија			

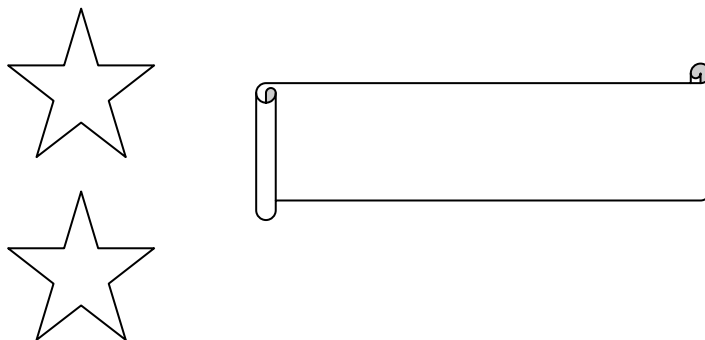
4.4. Две ѕвезди и една желба

Оваа техника се применува во оценувањето на пишаните и усни искази кога на учениците сакаме описно да им го соопштиме резултатот од нивната работа. На еден лист хартија ја означуваме две ѕвезди во кои описно, со избрани зборови запишуваме што е позитивно во нивната работа. На истиот лист ја впишуваме и желбата, која всушност значи сугестија за она што ученикот треба подобро да го изработи или во кои сегменти од наставниот процес треба повеќе да работи.

Преку вака концепирана наставна техника за оценување, ученикот добива информација за тоа што добро работи, а во кои делови треба повеќе да се ангажира. Описот на залагањето на ученикот даден само со зборови, а не веднаш со бројка, на учениците им дава време и можност да ја подобрат својата работа и на крај од образовниот процес да постигнат подобри резултати.

Предноста на оваа техника во споредба со нумеричкото оценување е тоа што ученикот добива повратна информација за добрите и слабите страни во неговото ангажирање во наставата. Оваа техника го поттикнува наставникот да размислува не само за слабостите, туку и за позитивните страни на ученичкиот труд.

Наставникот самиот може да дизајнира како ќе изгледа листот на кој ќе бидат впишани елементите од две ѕвезди и една желба.

4.5. Портфолио

Портфолиото претставува рубрика за оценување со која се согледува континуитетот на работата на ученикот. Пулсон и Мајер, (Pulson & Mier, 1991) даваат исцрпна дефиниција за портфолиото:

“Корисна колекција на ученички изработки и трудови за прогресот и постигањата во еден или повеќе предмети. Во колекцијата мора да биде вклучена партиципацијата на ученикот во изборот на содржините, критериумите за избор, критериумите за оценување, како и доказите од ученичкото самооценување”.

Ученикот преку портфолиото има можност да им демонстрира на другите како учи и како тече неговиот прогрес во учењето. Најголемата вредност во портфолиото е што преку него учениците стануваат активни учесници во процесот на учењето и оценувањето. Учениците стануваат свесни за тоа што знаат и што треба повеќе да учат.

Клучни карактеристики на портфолиото

1. Портфолиото е заедничка форма на оценување на учениците од страна на наставниците и самите ученици.
2. Портфолиото не е само збирка(колекција) на ученичките изработки и трудови, туку претставува селектиран материјал од страна на ученикот и наставникот.
3. Портфолиото е збирка на ученички изработки и трудови преку кои се согледува неговиот напредок во наставата. Преку овие трудови се рефлектира ученичкото сопствено учење и оценување при што ученикот ги лоцира сопствените слабости.

4. Критериумите за избор на трудовите и изработките и за оценување треба да бидат прецизни и јасно дефинирани за наставникот и за ученикот.

Портфолиото овозможува:

1. Стандардизирано (усогласено) оценување во наставата. Усогласеност на оценувањето на ученичките изработки на час со оценки од различни тестови.
2. Поставување јасни цели. Тие се јасно поставени на почеток и за учениците и за наставниците.
3. Слика на знаењата и способностите на ученикот.
 - Длабочина - Можност учениците да покажат квалитет во работата без притисок, но со користење на сите расположливи ресурси, стручни материјали и преку соработка со другите.
 - Широчина - Богата листа на знаења и вештини кои се демонстрираат.
 - Растеж - Показуваат способност за континуирана употреба и развој на знаење и способности.
4. Развој на способности за социјална комуникација. Слика за развојот на кооперативните вештини на ученикот како што се: толеранција, соработка, почитување на туѓи мислења.
5. Подобрување на односот наставник – ученик. Преку постојано контактирање на наставникот со ученикот се зајакнуваат нивните меѓусебни релации.

Елементи на портфолио

- **Упатство за употреба.** Два текста насловени со “За Авторот”, и “Што покажува моето портфолио за мојот развој како ученик?”, во кои се запишани правилата за користење на портфолиото.
- **Табела на содржини** - Потребни изработки, трудови, број на тестови, писмени работи и други матерјали направени од страна на ученикот.
- **Календар** со точно одредени дати за предавање на ученичките трудови.
- **Забелешки** за различните фази од процесот на учење во кои наставникот и ученикот ќе одговараат на следниве прашања:
 - Што научив од оваа тематска целина?
 - Што беше добро во мојот процес на учење?
 - Зошто ги избрав токму тие задачи преку кои ќе го проверувам моето знаење?
 - Што сакам да подобрам во процесот на учење?
 - Како се чувствував кога го презентирав моето знаење и умеење?
 - Кои делови од тематската целина ми правеа проблем во процесот на учење?
- **Сумирани одговори** – преку нив се согледува процесот на учењето и постигањата на ученикот.

Имплементацијата на портфолиото во процесот на оценување се спроведува во неколку фази. Секоја фаза е јасно дефинирана со јасно поставени цели.

- I. Јасно дефинирани наставни цели со кои ќе се оценува портфолиото
 - Целите треба да бидат јасно поставени на самиот почеток со сите прецизни критериуми за оценување. Овие цели ќе претставуваат

вид на упатство(водич) со кои ќе се селектираат и оценуваат трудовите на учениците кои се дел од портфолиото.

- При поставување на целите секој наставник треба да го има на ум прашањето “Што сакам да научат учениците во текот на ова полугодие, учебна година ...?”

II. Воведување и запознавање на учениците со вистинското значење на портфолиото во наставниот процес.

- На учениците уште на самиот почеток ќе треба да им се презентира значењето на портфолиото со сите задачи.
- На учениците треба да им се покаже пример на портфолио од сите категории.
- На учениците треба да им се каже со колкав процент ќе учествува портфолиото во конечната оценка.

III. Специфирање на содржината на портфолиото.

IV. Подготвителен период.

V. Средби ученик – наставник.

VI. Оценување и соопштување на резултатите.

4.6. Тимови - Игри - Натпревари

Тимови - Игри – Натпревари (Славин 1986) е техника за оценување со која учениците учат како да се презентира знаењето преку натпреварувачки игри. Наставниците со оваа техника можат да ги оценуваат своите ученици или пак да го видат нивото на усвоен материјал од одредена наставна тема.

Техниката се применува по интерпретација на наставната тема и во реализацијата учествуваат сите ученици во различни улоги.

Чекори на оваа техника се:

1. Одредување број на натпреварувачките тимови со број на членови (пр. 3 тима со по 5 члена).
2. Составување на предвиден број прашања и дополнителни прашања(пр. Задолжителни по 5 прашања за секој тим и 3 резервни).
3. Одредување улоги за учениците кои не се дел од натпреварувачите:
 - Жири од 3 члена
 - Супервизор – 1 член
 - Водител
 - Запишувач на резултати
 - Мерач на време
 - Публика како жири
 - Други улоги по избор на наставникот
4. Распеделба на време за одговор на прашања(1 минута за договор меѓу членовите на тимот; 1 минута за одговор; на секое прашање одговара различен член од тимот).
5. Наставникот прави листа (формулар) во кој внесува информации за учениците и за нивото на усвоеност на наставната тема.

Улога на наставникот:

- Составувач на прашања.
- Координатор за сите активности предвидени во оваа техника.
- Го осмислува начинот на кој ќе ги соопшти резултатите.

Постојат повеќе варијанти на оваа техника кои се комбинираат во зависност од темата на која се спроведува техниката. Учениците може да користат листови со поединечни резултати во текот на натпреварот, наместо листови со

групни резултати. Ако се избере оваа опција, секој ученик со себе носи лист за поединечни резултати за натпреварот. По натпреварот, секој од поединците го носи својот пополнет лист со пополнет лист со поединечни резултати во својата кооперативна група.

5. Оцени и оценување

Во цивилизацијата која го цени и поттикнува успехот, оценките имаат големо значење како за учениците, така и за општеството. Оценките претставуваат утврден однос измеѓу тоа што се сака и тоа што постигнал ученикот. Училишните оценки се изразени на различни начини и вклучени во разни системи на оценувања, а сите заедно водат кон иста цел.

Оценувањето на ученикот може да се смета за вреднување на неговиот труд, а оценката претставува награда (плата) за неговата работа врз предметот. Според тоа, оценувањето на учениот е мошне важна, одговорна и деликатна задача за наставникот, вклучувајќи го воспитниот аспект на проблемот.

За поголемиот број ученици, оценката е мотив за работа на предметот. Најдобро е кога мотивот за работа е “стимулативен” (на пример, охрабрување, ослободување од стравот, пофалба, добра оценка), но во практиката често се среќава “принудниот мотив” (заstraшување со слаба оценка, со повторување одделение/клас и сл.). Без дискусија е јасно дека вториот мотив не е пожелен.

Во разни наставни системи во светот постојат разни начини на оценување, а најчести се бројното и описното оценување.

Бројното оценување има рзни варијанти: од 1 до 5, со непреодна оценка 1, најмала преодна оценка 2, а одлична 5(како кај нас); од 1 до 5 но со одлична оценка 1; од 5 до 10; со букви А(одлична) Б, Ц, Д, Е, Ф и други варијанти. Описното оценување е особено згодно за предмети по уметностите и вештините (ликовно, музичко, физичко воспитување), а при обезбедување соодветни услови (помал број ученици во паралелка, помал број ученици на

наставник и други услови), таквото оценување може да се покаже згодно и за другите предмети.

При правилното и комплетното спроведување на описното оценување, речиси се исклучени идентични оценки за различни способности, како што често се случува при бројното петстепенно оценување.

6. Стандарди за оценување

Под оценување во најширока смисла се подразбира процес на прибирање и интерпретирање информации за учењето и постигањата на учениците кои се користат за :

- Да ги информираат учениците и нивните родители за напредокот во стекнувањето на знаења, вештини и ставови
- Да им помогнат на наставниците да ја модифицираат наставата и активностите за учење на учениците и
- Да ги информираат другите субјекти кои донесуваат одлуки во образованието што ги засегаат учениците(на пр. Одлуки за напредувањето на учениците, одлуки за нивно вклучување во оделни наставни програми и форми на работа).

Поради тоа што образованието во една држава а со тоа и оценувањето треба да биде со еднакви критериуми и стандарди како во светот така и кај нас под стандард во документите на министерството за образование на Република Македонија се подразбира опис на потребното ниво на квалитет според кој може да се даваат прецизни проценки за степенот на исполнетоста на барањата.

Стандардите треба да се сфатат, првенство, како документ кој треба да обезбеди споделено разбирање меѓу стручњаците и практичарите за квалитетното и фер оценување во училиштата. Во нив, во прв план е формативното оценување, односно следење на учењето и постигањата на

ученикот во текот на наставата со цел да се подобри наставата и во најголема можна мерка да му се помогне на ученикот да ги искористи своите потенцијали за учење. Тие даваат насоки за високо квалитетни постапки во процесот на оценувањето на учениците во училиштата, но не ги специфицираат границите до кои тие мора да бидат постигнати.

Стандардите првенството ги користат училилиштата и наставниците за планирање на оценувањето, обезбедување на квалитетно оценување што ќе придонесе за подобрување на наставата и на оценувањето и за самопроценка на квалитет на оценувањето. Нив ги користи Бирото за развој на образованието во поддршката на подигање на квалитетот на оценувањето во училиштата.

6.1. Структура на стандардите

Стандардите за оценување на учениците се документ изготвен со цел да се стандардизира интерното оценување во училиштата во Република Македонија.

Стандардите се структурирани така да ја следат логиката на процесот на оценувањето, но оделни подрачја се издвоени со цел да им се обрне поголемо внимание.

Тие се групирани во 5 подрачја:

- VI. Планирање на оценувањето
- VII. Избор на методите на оценување и изработка на инструменти
- VIII. Спроведување на процесот на оценување
- IX. Формирање на оценка
- X. Информирање за сознанијата од оценувањето

I. Планирање на оценувањето

Оценувањето треба да биде интегрален дел од планирањето на работата во училиштето:

За да се обезбедат релевантни показатели за учењето и постигањата на учениците оценувањето треба да биде вградено во планирањата на различни нивоа во рамките на училиштето.

1. Оценувањето треба да е планирано во развојната и годишната програма за работа на училиштето

- Училиштето треба да има усогласена и писмено дефинирана политика за оценување која е базирана на анализа на состојбите со оценувањето во училиштето и е основа за планирање на оценувањето. (Дел од училишната политика за оценување треба да бидат целите и начините за подобрување на оценувањето на ниво на училиште, како што се зголемување на објективноста, етичноста, континуираноста, начините на информирање на родителите и др.)
- На ниво на училиште за секој период треба да се испланирани формалните сумативни оценувања по сите предмети. (Доколку не се испланира времето на сумативни тестирања, писмени работи, предавање на портфолија и извештаи од проектните активности може да се случи учениците да бидат преоптоварени со оценувања кои значително влијаат на нивните оценки за определен период)
- Училиштето треба да планира активност за следење на квалитетот на оценувањето во училиштето. (Тековни активности за следење на оценувањето (успех, методи што се користат), акциски истражувања за подобрување на оценувањето, периодични анализи, анкети)

- Училиштето треба да планира на кој начин ќе ги информира родителите, локалната самоуправа и надлежните државни органи и пошироката јавност за оценувањето и постигањата на учениците.
- Училиштето треба да го планира професионалниот развој и стручната поддршка на кадрите за проблематиката на оценувањето.
- Училиштето треба да планира обезбедување на материјално-технички услови за спроведување на оценувањето. (Да обезбеди хартија за печатење на инструментите, можност за копирање, простор за чување на портфолија и изработки, услови за практични изведби и изработки)
- При планирањата на училишно ниво треба да се имаат предвид планирањата сврзани со оценувањето на државно и локално ниво. (Концепциски и нормативни промени во оценувањето, стратешки планови на Министерството за образование, планови на локалната самоуправа, планирани национални и меѓународни оценувања).

2. Оценувањето е составен дел од плановите за работа на стручните активи и стручната служба во училиштето.

- Стручните активи треба да планираат методи што ќе се користат за оценување, усогласување на критериуми за формирање оценки, акциски истражувања за подобрување на оценувањето, стручно усовршување за оценување, взаемни посети и др.
- Стручната служба треба да планира на кој начин и кога ќе им пружи стручна помош на активите и одделни наставници во врска со оценувањето. (За изработка на инструменти, методолошка помош во акциските истражувања за оценувањето, анализа на постигањата, оценување на учениците со посебни потреби)

3. Наставникот оценувањето треба да го планира во годишните, тематските и дневните планови.

- Наставникот треба да го планира оценувањето согласно со целите на наставата. (Најдобро ќе се обезбеди усогласеност на оценувањето со целите на наставата ако тоа се планира истовремено и како составен дел на планирањето на наставата)
- При планирањето на формативното оценување наставникот треба да ги земе предвид претходните знаења на учениците, нивните различни способности посебните потреби на одделни учениците.
- Наставникот треба да планира користење на методи и избор/изработка на инструменти за следење, проверување и оценување на учењето и на постигањата.
- Наставникот треба да планира кога и како ќе ги информира учениците, родителите и други надлежни субјекти за учењето и постигањата на учениците.
- Наставникот треба тековно да го приспособува планирањето на оценувањето зависно од сознанијата од претходното оценување

II. Избор на методи за оценување и изработка на инструменти

Методите на оценување треба да соодвествуваат на целите и на контекстот на оценување.

Методите треба да се сфатат како стратегии на поставување прашања, задачи и други барања на учениците од страна на наставникот заради прибирање информации за оценување на напредокот во процесот на учење и на резултатите што учениците ги постигнуваат.

1. Треба да се изберат разновидни методи за оценување и да се изберат/изработат соодветни инструменти.

- За проверка на постигнатоста на целите и задачите на наставата треба да се обезбедат повеќе методи за оценување. (За тоа колку и кои методи

ќе се изберат и кои инструменти треба да се изберат/изработат најдобро е да се одлучува паралелно со планирањето на наставата.)

- Наставникот треба да бира и методи коишто обезбедуваат вклучување на учениците во оценувањето. (Методи за самооценување и взаемно оценување, ученикот да има можност да избере на кој начин ќе презентира некои од своите постигања и др.)
- Методите што ќе се изберат треба да овозможат оценување на сите аспекти од развојот на личноста на ученикот.
- При изборот на методите и инструментите треба да се има предвид возраста, претходното искуство на учениците и контекстот во кој тие ќе се применуваат. (Паралелно треба да се одлучува за методите што ќе се користат за оценување во текот на учењето и за оценување на крајот на определен период со цел за формирање оценка, со што ќе се обезбеди на ученикот да му се познати методите на оценување; не треба да се бираат методи за кои не постои можност за нивна соодветна примена – на пр. Практична изведба на експеримент ако за тоа нема услови).

2. Методите за оценување и соодветните инструменти треба да овозможуваат прибирање на валидни податоци за учењето и за постигањата на секој ученик.

- Методите и инструментите за оценување треба да се поврзани со целите и задачите на наставната програма.
- Методите за оценување треба да му овозможат на секој ученик да ги покаже своите постигања. (Наставникот треба да користи различни методи за проверка на исти цели за да му овозможи на секој ученик да ги покаже своите постигања и на начинот што повеќе му одговара, на пр. на некои ученици повеќе им одговара усно, а на други писмено изразување.)

3. При изборот на методите и изборот/изработката на инструментите треба да се има предвид целта за која тие ќе бидат користени.

- Наставникот треба да избира методи и да избира/изготвува инструменти согласно целта на оценувањето. (кога се оценува како ученикот учи и напредува, во што е добар, а што треба да подобри, предност треба да се даде на методите кои можат тоа да го покажат и лесно се вклопуваат во процесот на изведување на наставата, на пр. набљудување и инструменти кои не мора да обезбедуваат сосем објективно бележење на пр. анегдотски белешки. Кога целта на оценувањето е да се формира оценка ќе се користат повеќе различни методи, со поголема објективност и репрезентивност во однос на содржините на пр. тестови, покомлексни изработки и аналитички листи како инструменти.)
- При изборот на методите и техниките за оценување со различна цел наставникот треба да ги има предвид нивните потенцијали и ограничувања. (ако целта на оценувањето е рангирање на учениците за определени потреби предност треба да се даде на објективен инструмент на пр. тест, а ако целта е следење на процесот на учењето ќе се одбере метод кој не мора да биде многу објективен, но треба да е лесно применлив во наставата на пр. набљудување.)

III. Спроведување на процесот на оценување

Низ процесот на оценување на учениците треба да им се овозможи да учат и да ги покажат своето знаење, вештини, ставови или однесувањата што се предмет на оценување.

Процесот на оценување има две основни функции: (1) да ги прикаже напредокот и постигањата на учениците во текот на наставниот процес и (2) да го поддржи учењето на учениците за да постигнат највисоки можни резултати.

- 1. Оценувањето треба да поаѓа од целите на наставната програма и да ги зема предвид начините на поучување и учење.**

- Учениците треба однапред да бидат запознати со тоа што се очекува да го научат (базирано на целите на програмата) и она што ќе биде оценувано.
- Оценувањето се базира на целите на програмата тогаш кога наставникот ги опфаќа сите наведени цели во текот на поучувањето и ги следи и вреднува постигањата на учениците во однос на секоја од поставените цели.
- Кога формира оценка, наставникот користи информации и го вреднува само она што било учено и соодветно на начинот на кој било поучувано. (На пример, не треба да се оценува оспособеноста за примена на определени знаења доколку во текот на наставата учениците не биле поучувани за тоа)

2. На учениците треба да им се објасни зошто се проверуваат и оценуваат нивните постигања и како добиените резултати ќе се користат.

- Кога се проверуваат знаењата, способностите, вештините и ставовите на учениците, како вовед во новите наставни содржини, резултатите на учениците не се оценуваат, туку се користат за планирање на поучувањето и учењето (**дијагностичко оценување**).
- Кога се оценува како ученикот учи и напредува, во што е добар, а што треба да се подобри, неговите резултати се користат за да му се даде коментар, објаснување и насока за понатамошна работа (**формативно оценување**).
- Кога оценувањето се заснова на мерење на постигањата на ученикот на крајот на определена наставна целина или на даден временски период (тримесечие, полугодие, крај на година), резултатите се користат за да се оформи оценка за дотогашните постигања (**сумативно оценување**).

3. Насоките за активноста што се оценува треба да бидат јасни, целосни и соодветни на возраста и способностите на учениците.

- Ученикот треба да добие јасни насоки во врска со активноста што се оценува (како да работи, колку време има на располагање и сл.)

- На ученикот треба да му се каже што ќе биде оценувано во конкретната активност. (Во определен писмен состав ќе се оценува само композицијата или и композицијата и почитувањето на граматичките правила и правописот; во задачата по математика ќе се оценува само крајниот резултат или и постапката и крајниот резултат.)
- Учениците треба однапред да ги знаат критериумите што ќе се користат за вреднување на активноста и резултатите од неа (колкаво значење и се додава на секоја компонента од активноста). (колку поени вреди секој елемент на портфолиото; колку вреди содржината, колку композицијата, а колку правописот во писмен состав.)
- На учениците со посебни потреби при оценувањето треба да им се даваат посебно изготвени упатства, прилагодени на нивните способности.

4. Оценувањето треба да се спроведува во услови што се соодветни на намената на оценувањето и на методот што се применува.

- Оценувањето треба да се одвива во атмосфера која не предизвикува одбојност и непријатни чувствата кај учениците.
- Кога оценувањето е наменето за подобрување на учењето, атмосферата треба да биде таква да му овозможи на ученикот без страв да ги искаже и сопствените слабости и тешкотии во учењето.
- Кога оценувањето води кон формирање оценка, условите треба да овозможат ученикот да го покаже својот максимум во постигањата. (Никој да не му пречи во текот на проверувањето, да му се дозволи да ги презентира своите најдобри трудови.)
- Кога на ученикот му се задава задача со цел да се оцени неговото постигнување, треба да се земат предвид и материјалот за работа и времето потребно за реализацијата на задачата. (Времето за извршување на задачата треба да биде доволно, да не се бара материјал кој е недостапен)

- Кога се спроведува проверка на постигањата заради формирање оценки, учениците треба благовремено да бидат известени за содржината, начинот и времето на оценувањето.

5. При оценувањето, наставникот треба да постапува праведно и доследно со сите ученици.

- На сите учениците треба да им се даде можност преку активноста што се оценува да го покажат својот максимум (да имаат можност да работат на задачи со различна сложеност). (На послаб ученик да не му се дава претешка задача намерно.)
- Наставникот треба праведно да се однесува кон сите ученици во процесот на оценување (сите да ги поттикнува, никого да не фаворизира или игнорира, никого да не навредува и сл.)
- Наставникот треба да применува исти критериуми за оценување на исти постигања од еден до друг ученик и од една до друга ситуација.
- Оценката може да се формира само врз основа на резултати од активности со кои учениците имале и претходно искуство. (да не се изведува оценка за работа на проект ако претходно ученикот не работел на проекти)

6. Процесот на проценка и бодирање на постигањата на учениците треба да биде соодветен на методот за оценување и да се спроведува според воспоставени процедури.

- За различни методи и техники на оценување треба да се определат соодветни начини на бодирање на одговорите (изработките, изведбите).
- Барањата за секоја компонента што се оценува наставникот треба да ги осмисли пред спроведувањето на процесот на оценување и да ги усогласи со наставниците од училиштето (по можност и пошироко).

7. Процесот на проценка и бодирање треба да се изведува според однапред изготвени упатства.

- Наставникот треба доследно да се придружува на упатставата и критериумите за оценување – да е свесен за и да ги сведе на минимум

можните влијанија на небитни карактеристики на одговорот/изработката врз оценката и грешките од субјективна природа.

- Наставниците по ист наставен предмет треба доследно да вршат проценка и бодирање на исти трудови според воспоставени упатства и критериуми.

8. Учениците треба да бидат соодветно информирани за начинот на кој се бодираат нивните одговори при проверувањето на постигањата.

- Учениците секогаш треба однапред да знаат на кој начин ќе бидат оценувани нивните одговори/трудови.
- Доколку настанат промени во начинот на бодирање во однос на првично изготвени критериуми, учениците треба да бидат информирани за тоа.
- На учениците треба да им бидат дадени примери на оценети одговори(трудови, изработки, тестови) и соодветни објасненија зошто се така оценети.
- Наставникот за секоја проценка на одговорот/трудот треба да му даде на ученикот образложение (усно или писмено) кое е засновано на аргументи, кое е јасно и му помага на ученикот да го подобри своето постигање.
- Наставникот треба да му овозможи на ученикот да биде вклучен во проверката на резултатот од бодирањето/оценувањето.
- Кога ученикот и родителот се незадоволни од добиените резултати од проценката на постигањата треба да се направи проверка на резултатот заедно со наставникот.

IV. Формирање оценка

Формирањето на оценка за ниво на постигањата на ученикот по одреден предмет и за определен период треба да се изведува според процедури, кои овозможуваат оценката да биде реален одраз на постигањата и во согласност со програмските цели од оценуваниот период.

Формирањето на оценката подразбира резимирање на резултатите од една или повеќе оценувања и формирање и искажување вредносен суд за нивото на постигањата.

1. Постапките за резимирање и толкување на резултатите, односно за формирање на оцена за нивото на постигањата на ученикот во определен период, треба да се одвиваат според нормативната регулатива, овие Стандарди и училишната политика за оценување и ставовите усогласени на ниво на стручни активи.

- Сите наставници во училиштето треба да ги познаваат и на ист начин ги разбираат и применуваат Стандардите за оценување.
- Училишната политика за формирање на оценката треба да им е позната и да биде прифатена од сите наставници.
- Активите на наставници треба да ги усогласуваат ставовите во врска со резимирањето и толкувањето на резултатите од оценувањето и формирањето на оценка и според нив да постапуваат.
- Училиштето е должно да ги запознае учениците и нивните родители со утврдените начини на резимирање и толкување на резултатите од оценувањето и формирањето на оценки.

2. Постигањата на ученикот (знаењата, вештините), вложениот труд, активното учество во наставниот процес и однесувањето на ученикот, треба да се оценуваат посебно.

- Во една оценка на резултатот треба да се опфатат само показатели за успешноста во постигнувањето на цели што се оценуваат.
- Некогнитивните цели на наставата (однесувањето, ставовите, мотивацијата и др.), кои не се експлицитно наведени во наставната програма по предметот, се оценуваат посебно и обично влегуваат во оценката по поведение. (доколку заради недисциплина ученикот добие пониска оценка, тогаш оценката станува инструмент за дисциплинирање на учениците.)

3. Оценката треба да се формира врз основа на податоците прибрани од доволно репрезентативен примерок на содржини и активности реализирани во период на кој се однесува оценувањето, а нејзиното формирање и значење треба да бидат јасни.

- При формирањето на оценката, секоја, релативно заокружена, програмска целина (тема, подрачје) треба да биде застапена соодветно на нејзиниот обем релативна важност во соодветниот период на оценување.
- Оценката за секој период на оценување треба да се формира врз основа на повеќе проверување, по можност со примена на различни методи.
- За да може добро да се објасни формирањето на сумативна оцена, како и нејзиното значење, треба да се обезбеди соодветен опис на резултатите на кои таа се базира, да биде јасно значењето на секој посебен резултат и детално да е опишан процесот според кој одделните резултати се комбинираат во една заедничка оцена.

4. Критериумите за формирање оценка за постигањата треба да бидат јасно дефинирани и да се базираат на целите на наставните програми (стандардите).

- За формирање на завршна (сумативна) оценка, за степенот на постигнатост на програмските цели во определен период, треба да се користат само критериуми утврдени врз основа на стандарди. (Нормите, градени врз основа на постигањата на групата – паралелката, не треба да се користат како критериуми за утврдување на сумативна оцена.)

- За формирање на оценка треба да се користат аналитички критериуми дефинирани со описи на нивоата и квалитетот.
- Критериумите за утврдување на сумативна оценка треба да им бидат однапред познати на учениците, а по можност и да учествуваат во нивното утврдување.
- Критериумите за интерно оценување треба да бидат усогласени со критериумите за екстерно оценување. (Секогаш, кога постојат, треба да се користат стандардите/нивоата поставени во националните и меѓународните оценувања.)

5. Оценката треба да биде образложена.

- На ученикот и на родителите треба да им се објасни начинот на кој е формирана оценката.
- Резултатите, што ги постигнал ученикот, треба да му бидат објаснети и од аспект на субјективните и објективните околности во кои ги постигнал. (Кај различни ученици, различни субјективни и објективни фактори, можат да имаат, поголемо или помало, позитивно или негативно влијание врз нивните постигања. За такви фактори се сметаат: возраста, способностите, мотивацијата, полот, сликата за себе, самопочитувањето, специфичните потреби, цели, желби и интереси на ученикот, односно – социо-економскиот статус на семејството на ученикот, вклучувајќи ја и пошироката средина во која тој живее и учи.)
- При објаснувањето на постигнатите резултати треба да се земат предвид и разните ограничувања (слабости) од методолошка и друга природа во спроведувањето на оценувањето.

6. Учениците и родителите треба да бидат информирани дека имаат право на приговор на оценката.

- Ученикот и родителот треба да се информирани за правото и постапката за поднесување приговор на оценката.
- Секој приговор треба да биде разгледан и решен според постапка пропишана со закон или со друг пропис.

V. Информирање за сознанијата од оценувањето

Информирањето за сознанијата од оценувањето треба да бидат навремени, јасни, точни и употребливи за корисниците.

Информирањето за постигањата и другите сознанија добиени со оценувањето има за цел да обезбеди релевантни информации за сите заинтересирани субјекти (ученици, родители, наставници) и институции (локална самоуправа, стручни институции, Министерство за образование и наука и други) кои донесуваат различни одлуки сврзани со учењето, наставата, унапредување на оценувањето и образованието пошироко.

1. Информирањето за сознанијата од оценувањето треба да биде според нормативните акти, училишната политика за оценување и Стандардите за оценување.

- Сите во училиштето треба да се запознати со нормативните акти што го регулираат оценувањето, училишната политика за оценување и стандардите за оценување.
- При одлучувањето за информирањето што не е регулирано со нормативни акти (закон, правилник) треба да се имаат предвид намената, формата, содржината, ниво на детали, зачестеноста, одредување на времето и доверливоста.
- Во одлучувањето за начинот и видовите на информации што не се пропишани со нормативните акти треба да се вклучени, покрај директорот, и стручната служба и наставниците.

2. Усните и писмените информации од тековното оценување треба да се поврзани со целите на наставата.

- Информациите од тековното оценување наменети за учениците и родителите треба да се поврзани со информациите што им се дадени за целите што учениците треба да ги постигнат.

- Информирањето наменето за подобрување на учењето треба да содржи опис на добрите и слабите страни на учењето и постигањата на ученикот и да дава насоки како да се искористат потенцијалите при понатамошното учење.
- Наставникот за свои потреби треба да прави резимирани прегледи на сознанијата од тековното оценување.

3. Системот за информирање треба да овозможи квалитетно информирање на родителите.

- Родителите треба да бидат редовно информирани за учењето и постигањата на нивното дете.
- Информациите наменети за родителите и учениците треба да бидат дадени со јазик и стил кој е разбирлив за нив.
- Содржината на информациите наменети на родителите треба да претставува добра основа за средби и раговори помеѓу наставникот и родителите.

4. Пристапот до информациите од оценувањето треба да биде утврден со училишната политика за оценување во согласност со законите и со прифатените декларации за човекови права.

- Треба да биде утврдено кои видови информации од оценувањето им се достапни на кои субјекти и под кои услови.
- Информациите за постигнатите резултати наставниците и другиот образовен кадар треба да ги користат на начин кој е во согласност со професијата и да ги употребуваат информациите конструктивно и во полза на учениците.

5. Свидетелствата како педагошки документи треба да потврдат дека ученикот успешно го завршил одделението и да обезбедат валидни информации за постигнатиот успех.

- Оценките во свидетелствата треба да се изведени врз основа на валидни податоци.

- Оценките во свидетелствата се објективен показател за степенот на постигнатост на програмските цели за соодветното одделение.

7. Критериуми за оценување на постигањата на учениците

Критериумите за оценување на постигањата на учениците се темелат на стандардите за оценување и Блумовата таксономија³. Наставникот при определувањето на бројчана оценка треба да ги има предвид постигањата на ученикот во однос на запомнување и репродуцирање на наставните содржини; разбирање/сфаќање на обработените содржини, односно способност на ученикот нив да ги интерпретира со свои зборови; примена на научените содржини во конкретни задачи со познати и нови елементи и во други нови ситуации; како и повисоки интелектуални способности на анализа, синтеза и вреднување што подразбираат способност на ученикот за средување, комбинирање елементи во нови целини и способност за вреднување на оправданоста или научноста на некое тврдење или дело.

Откако наставникот ќе ги согледа постигањата на ученикот на секое од наведените нивоа според стандардите за наставниот предмет (за секоја тема подрачје) ја утврдува оценката на ученикот на следниот начин:

- **Оценка доволен два (2)** – знаењата на ученикот се однесуваат на запомнување и репродуцирање, ученикот покажува одредени способности знаењето да го искаже со свои зборови и да го применува знаењето на наједноставни задачи. (види *графички приказ 1*)
- **Оценка добар три (3)** – знаењата на ученикот, покрај тоа што се однесуваат на запомнување и репродуцирање, разбирање и сфаќање на наставните содржини, ученикот покажува способност за примена на знаењата за решавање на едноставни задачи. (види *графички приказ 2*)

³ Им овозможува на наставниците да прават разлика меѓу прашањата кои поттикнуваат пониски и повисоки нивоа на мислење кај учениците, односно меѓу прашањата кои бараат сеќавање на меморираните факти и оние што бараат примена на идеи, анализа на податоците, синтеза на идеи.

- **Оценка многу добар четири (4)** – знаењата на ученикот се однесуваат на поцелосно запомнување и репродуцирање, разбирање и сфаќање на наставните содржини. Исто така, ученикот покажува способност за примена на знаењата за решавање на задачи од познати и нови елементи како и способност за средување и комбинирање елементи во нови целини. (види *графички приказ 3*)
- **Оценка одличен пет (5)** – знаењата на ученикот се над 90% од содржините од наставната програма на ниво на запомнување, репродуцирање, сфаќање и разбирање. Ученикот може да ги применува знаењата за решавање на задачи со познати и нови елементи. Исто така, ученикот може да средува, комбинира елементи во нови цели и да покажува способност за вреднување на оправданост или научност на некое тврдење или дело. (види *графички приказ 4*).

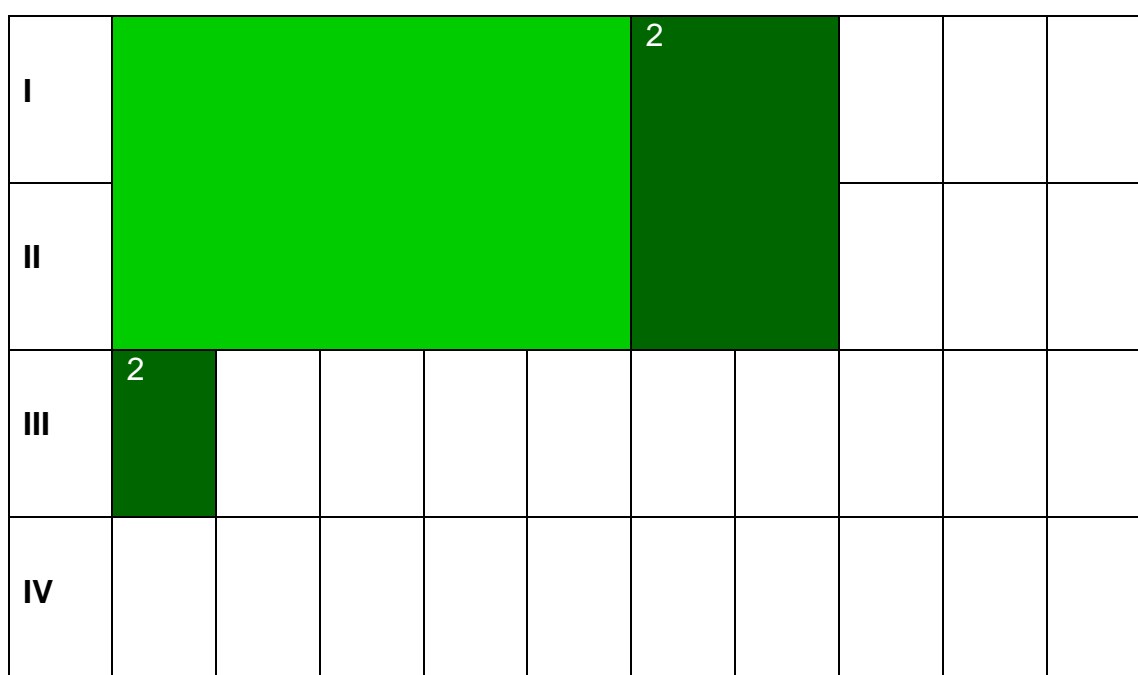
Бидејќи со наставните програми цели и од другите подрачја за развојот на личноста на ученикот наставникот треба да води грижа за мотивацијата на ученикот, редовноста на часовите, како и за активноста на ученикот во наставата. Овие елементи, исто така, се составен дел на оценката, но тие не треба да имаат нагласено влијание со што ќе занемари системот на усвоени знаења и способности од когнитивното подрачје.

Така, наставникот при формирање на бројчаната оценка може да ја зголеми или намали истата најмногу до 0,75% од еден степен на скалата за оценување, во зависност од наведените елементи што се однесуваат на мотивацијата, редовноста и активноста на ученикот.

Критериум за утврдување на оценка доволен 2

Постигањата на ученикот според образовните стандарди

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%
80% 90% 100%

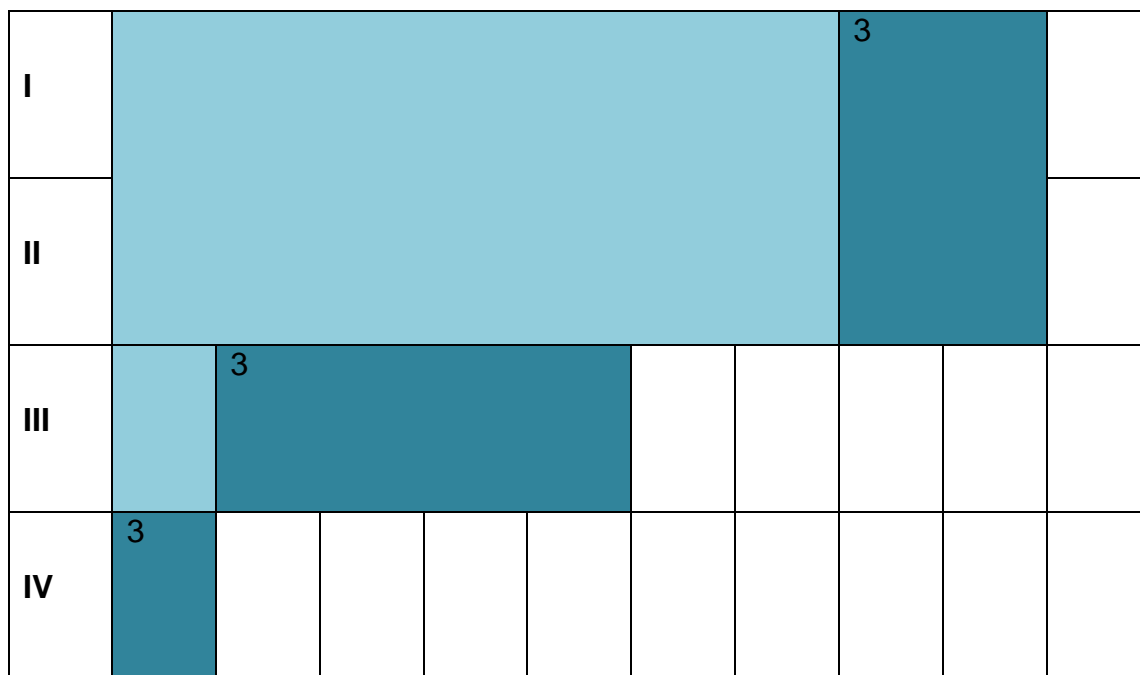
■ Постигања на ученикот за оценка доволен два – над 50% до 70% на I и II ниво и до 10% од III ниво на знаење и способности, односно од 26% до 39% од наставната програма.

(Графички приказ 1)

Критериум за утврдување на оценка добар 3

Постигањата на ученикот според образовните стандарди

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%
80% 90% 100%

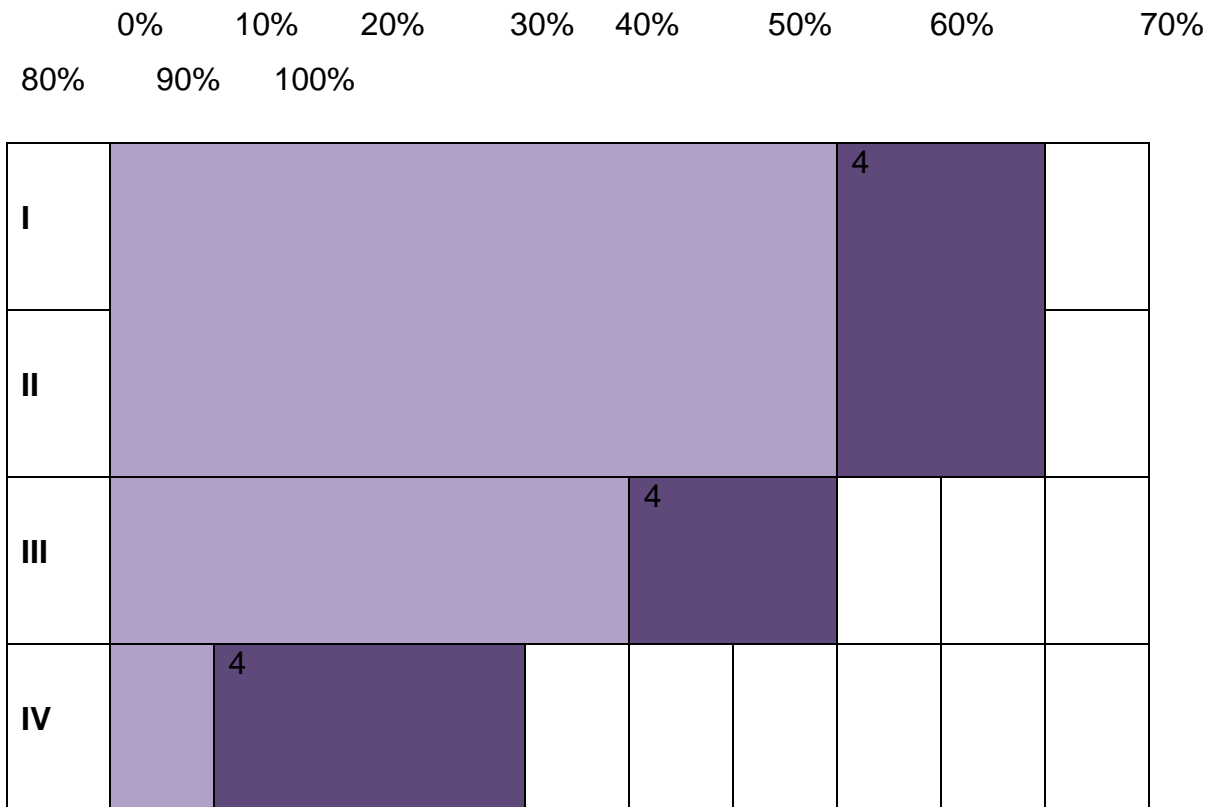

■ Постигања на ученикот за оценка добар 3 – над 70% до 90% на I и II ниво и над 10% до 50% на III ниво и до 10% на IV ниво на знаење и способности, односно од 39% до 63% од наставната програма.

(Графички приказ 2)

Критериум за утврдување на оценка многу добар 4

Постигањата на ученикот според образовните стандарди

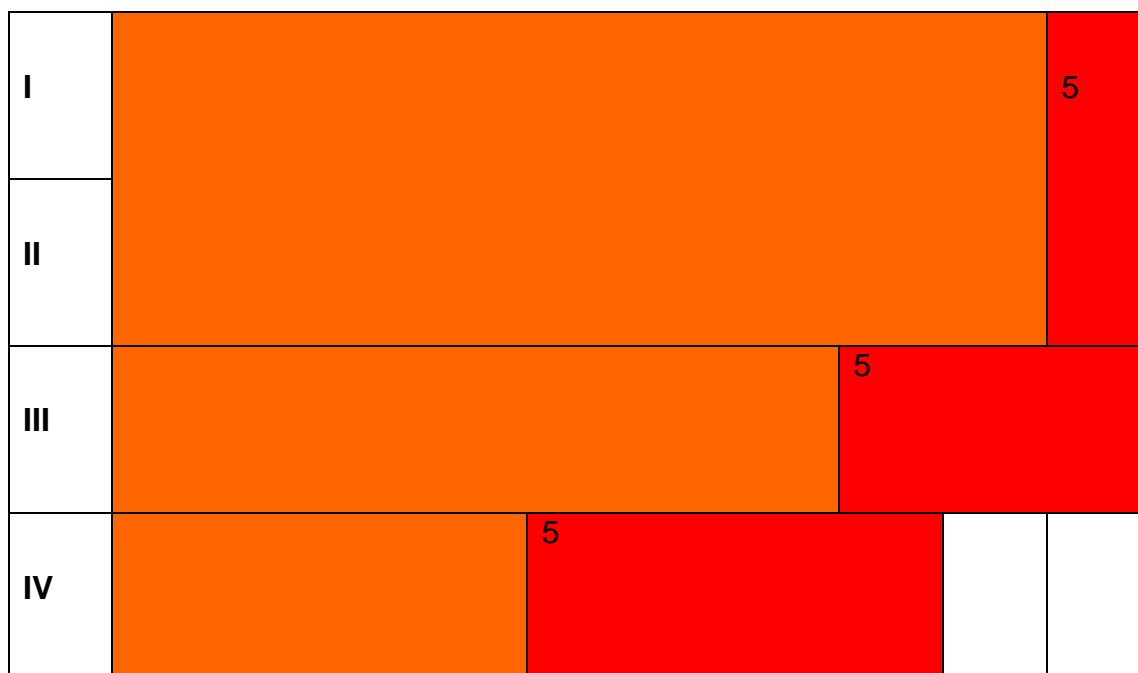
■ Постигања на ученикот за оценка многу добар 4 – над 70% до 90% на I и II ниво и над 50% до 75% на III и над 10% до 40% на IV ниво на знаење и способности, односно од 63% до 76% од наставната програма.

(Графички приказ 3)

Критериум за утврдување на оценка одличен 5

Постигањата на ученикот според образовните стандарди

0% 10% 20% 30% 40% 50% 60% 70%
80% 90% 100%

■ Постигања на ученикот за оценка одличен 5 – над 90% на I и II ниво и над 70% на III ниво и над 40% на IV ниво на знаење и способности, односно над 76% од наставната програма.

(Графички приказ 4)

8. Вреднување во наставата

Во последните неколку години се актуализира прашањето за оценувањето во наставата, поради фактот што оценувањето е најчувствителното подрачје во воспитно-образовниот процес.

Истовремено оценувањето како мерка за сите активности и сите актери во наставата се појавува како правна основа за завршен дел од процесот и дава легитимитет на вклучувањето во светот на работата. Имено, оценувањето како составен дел од наставата и учењето во тоа време станува и составен дел на мерките за вредност и квалитет на идните активности на поединецот.

Така, нашето сфаќање за процесот на учење е повремено во последните неколку години. Акцентот е ставен на наставните методи и техники на учење, така што учениците икнуваат пот на непосредно истражување и наблудување, размислување за поимите, решавање на проблеми, користење на разновидни извори на знаења и соработка низ работа во група.

Суштината е во учењето за вистинскиот живот, односно во автентичните цели на образованието чии вредности се разбирање, преземање на ризик, адекватно реагирање и откривање. Наставникот е одговорен за креирање на интерактивна програма на учење, која ќе се оствари така што ќе доведе во рамнотежа многу компоненти, со цел да обезбеди целовит и сеопфатен напредок на секој ученик. Исто така треба да се има предвид дека оценката има административна, информативна, мотивациона, општествена и ориентациона функција (избор на занимање).

Оценувањето е јавно и парманентно. До оценка се доаѓа не само преку тестови и усмено проверување, туку се собираат податоци и врз основа на наблудувањето на активностите на ученикот, разговори, писмени и практични работи. Современиот начин на работа во наставата има тенденција да прерасне во самовреднување на ученикот. Тоа е можно да се постигне на два начина: учениците сами за себе и за другиот да предложат оценка или да дадат согласност за предлогот за оценка кој го дал наставникот.

Целта е постигнување на објективност на оценката. Најдобар начин оценувањето да се насочи кон она тоа ги интересира учениците и родителите е активно вклучување во процесот на оценувањето.

За да можат учениците да учествуваат во процесот на оценување, потребно е да се создадат услови, клима и да им се овозможи соодветна обука и вежбање. Оспособувањето на учениците за оценување почнува со нивното вклучување во процесот и се одвива во текот на тој процес. (Хавелка и др. 2003:21).

Ефектите на оценувањето не се видливи само во влијанието на учењето и квалитетот на знаењето, туку и во ставовите на ученикот кон училиштето и наставниците, на мотивацијата на ученикот за понатамошно учење и ангажирање во наставата и надвор од неа. Оценките придонесуваат за статусот на ученикот во семејството, училиштето, кругот на врсниците, и онто е можеби најважно, на сликата која ја имат за себе, а таа понатаму влијае како на психичкото здравје така и на задоволството од животот и ефикасноста во него.

Учениците се многу чувствителни на оценките, посебно пониските одделенија од основно училиште. Чувствителноста оди до таму што негативните искуства кај некои ученици предизвикуваат уште поголема чувствителност, додека кај други, кои го заштитуваат сопственото самопочитување, рамнодушност и потценувачки став кон оценките и наставникот.

Посебно треба да се истакне дека ориентацијата во процесот на оценување на она што ученикот не го знае и на она “лов” на грешки е всушност надминат метод кој треба да се замени со позитивна ориентација и термини, како што се: напредување и резултати од учење и чекори во учењето.

Културта на оценувањето бара позитивен говор во кој во прв план се истакнува постигнувањето, дури и кога е скромни тоа со сосема јасна цел-зајакнување на самодовербата на ученикот и поттикнување на мотивација за учење и активно учество во наставата. Изразот “повратена информација” се однесува на суштинската функција на оценувањето.

Сите активности во училиштето имат главна улога во поренувањето, насочувањето и поддржувањето на различни видови на продуктивно учење. На тој начин, секој ученик има можност во што поголема мерка да се ангажира и да ги потврди ствари своите развојни потенцијали. Новиот пристап н оценување тежнее да го демистифицира оценувањето, да го зголеми знаењето и видливоста на самиот процес на оценување, а со крајните оценки да го одреди местото кое реално му припаѓа.

Образовните исходи претставуваат знаење кое ученикот треба да го стекне. Во исходите се содржани оние знаења и умења кои се генеративни, што значи дека од нив се развиваат нови знаења, а тие помагаат за решавањена различни проблеми кои припаѓаат на различни области.

Оценувањето треба да се насочи н прашања кои произлегуваат од градивото. Едно ниво е помнењето на факти, додека друго ниво е разбирњето. Задачите кои го активираат процесот на мислење се многу важни. На нив во процесот на оценување треба да им се даде поголемо значење.

9. Функции на оценувањето

Функциите на оценувањето можат да се анализираат во однос на учениците - како оценувањето го подржува развојот на учениците, и во однос на наставниците и наставата - како оценувањето им овозможува на наставниците да ја унапредат наставата.

Во поширок контекст, оценувањето има функција во однос н општествената подвижност. Образованието е активност со чија помош човек напредува во општеството или постигнува повисок општествен статус. Најзначајните поместувања во професионалната подвижност можат да се постигнат стекнувајќи се со образование. Основните начела кои ги регулираат процесите на напредување во општеството се однесуваат на работа, знаење, способности, иако во практиката има ситуации каде со девијантно однесување се добиваат добри оценки.

Информативната функција на оценувањето се остварува така што врз основа на следењето на работата и постигувањата на учениците, му овозможуваат на секој ученик повратна информација за тоа како напредува во учењето, кои и какви се резултатите од неговото учење. Наставниците им овозможуваат поддршка на учениците да се оспособаат сами да можат да воочат во што успеале, да ги согледат успехите на својата работа на одредена наставна содржина. Временскиот интервал на кој се однесуваат информациите може да биде дел од училишниот час, блок од два-три часа или подолг период.

Инструктивната или разната функција на оценувањето се однесува на она што наставникот му го предлага на ученикот, она што заедно ќе го дефинираат како следен чекор во учењето. Договорот за следниот чекор е поддршка која наставникот му ја дава на ученикот, неговите потенцијали за учење и напредување. Значи, не се укажува директно што ученикот не направил, туку што треба да го совлада како следен чекор.

Мотивационата функција на оценувањето, или педагошката функција, има своја воспитна смисла во тоа што ученикот го води кон постојна работа и ја поттикнува неговата активност. Клучно е прашањето дали оценката е донесена врз основа на знаење кое се однесува за суштината на градивото и дали самата постапка со која е дадена го мотивира или обесхрабрува ученикот. Мотивационата функција на оценувањето се огледува во постапките и коментарите на наставникот, со кои треба да се подигне самодовербата и заинтересираноста на ученикот. Оваа функција наставниците ја остваруваат со поврзување на информативната и развојната функција. Информациите кои им ги даваат на учениците, првенствено укажуваат на добрата и јаата страна на нивната работа и нивните постигувања, а инструкциите се усогласуваат со нивото на знаење и способноста на ученикот. Успехот што учениците го постигнуваат уште на почетокот од следниот чекор делува поттикнувачки.

Функцијата на овластување која ја има оценувањето се однесува на правната димензија на однесувањето. Ученикот со оценката добива одобрение за напредување, премин во следното одделение или можност да го заврши школувањето што му дава овластување за општествено дејствување. Затоа, оценувањето е законски регулирано. Меѓутоа, постојат разлики помеѓу

правната и педагошката улога на оценката. Во пракса се случува училишниот совет да прави помали или поголеми корекции на оценувањето. Тие различно се однесуваат кон слабите оценки од предметот кои припаѓаат на тесен круг на содржини од професионалното образување, кои оспособуваат за професионална пракса, во однос на предметите кои влегуваат во областа на културниот живот.

Моралната димензија на оценувањето се искажува во меѓучовечкиот однос наставник-ученик. Одговорноста е пред се на оној кој има моќ индиректно да ја проценува сопствената работа, оценувајќи го другиот. Моралната одговорност е еднаква и кога преценува и кога потценува, и кога работи површно и кога претерува во барањата. Моралниот предизвик на оценувањето лежи во тоа наставникот да биде праведен и непристрасен, морален, но не суров. Значи, оценувањето е ситуација во која учителот е во ризик на морално промашување. Тој негов ризик на промашување стои под критичката лупа на проценување не само на него и на неговата совест, туку и на сите оние кои ги поучува и учат од него не само образовни содржини, туку и морален став. За учителот таа можност е уште поделикатна, затоа што желбата за напредување на одреден ученик го доведува во ситуација наградувајќи го неговиот вложен труд ја доведе во опасност објективноста во оценувањет на знаењата.

Опуштена, пријателска, мотивирачка атмосфера значително повеќе им користи на учениците, наставниците и на усвојувањето на религиски содржини и нивна примена во секојдневниот живот, отколку какво било форсирање кое е помешано со став и заани. (Праниќ, 1997:219).

10. Принципи на оценување

Оценувањето е дел од планирањето на наставата и учењето. Поставувањето на јасно определени цели во наставата и учењето е апсолутен услов за ефикасно оценување. Со целите на наставата учениците треба да се запознаат на почетокот од наставната работа. На тој начин наставникот создава услови за квалитетно, веродостојно и објективно следење и оценување на напредувањето и постигнувањето на учениците.

Оценувањето ги опфаќа сите активности во наставата. И наставниците и учениците во исто време имаат двојна улога: од една страна се во улога на оценувачи, а од друга страна се предмет на оценување. Секоја активност на наставникот и ученикот е предмет на обострано набљудување. Со прашањата и задачите наставникот ги поттикнува учениците да ги покажат своите знаења, да покажат како размислуваат, да го употребат она што досега го научиле. Ништо не може да се случи а да не биде проценето како соодветно или несоодветно, како успех или како причина за понатамошно учење. Тие оценувачки реакции се важен дел од секојдневните наставни ситуации.

Поради својата спонтаност се неизбежни, а поради своето значење неопходни и затоа треба систематски да се негуваат. Културата на следење, проверување и оценување треба постепено да се развива од првите денови на школување. Таа треба да биде конструктивна, позитивно насочена и толерантна кон разликите во темпото на учење и напредувањето, во интересите и афинитетите на секоја индивидуа.

За наставниците е секако многу да ја познаваат својата област и да бидат способни, низ наставата, да им помогнат на учениците да стекнат и формираат релевантни знаења и вештини. Оценувањето е една од клучните професионални вештини на наставникот. Неопходно е учениците да бидат свесни што и зошто учат, но и како учат, колку се во можност да го следат, вреднуваат и напредуваат своето учење.

Во процесот на оценувањето, наставникот им дава конкретни сугестии на учениците како поефикасно да ги користат своите потенцијали за учење. Освениформациите за напредувањето, на учениците им се потребни и сугестии како пационално да ги планираат следните чекори во учењето. Наставниците треба да укажат на способностите на учениците и да ги советуваат како понатаму да ги развиваат.

Кога постојат некои слабости во работата на ученикот, од наставникот се очекува јасно и конкретно да им укажат на учениците како да ги надминат слабостите.

Оценувањето кое ги охрабрува учениците, кое во прв план го истакнува напредокот и постигувањата, а не неуспесите и заостанувањата, многу поволно влијае на нивната мотивација за учење. Споредувањето на учениците со оие кои биле поуспешни не ја зголемува мотивацијата. Повторениот неуспех може да доведе до откажување од учење по сите предмети, а не само по оние предмети во кои учениците соочени со негатвните оценки доживуваат постојан неуспех. Кога ученикот не го постигнал очекуваниот резултат, неговата мотивација за учење може да се сочува и зајакне со употребата на такви методи на оценување кои ја штитат автономијата на ученикот, не го загрозуваат неговото самопочитување, му даваат можност за избор, му овозможуваат конструктивни повратни информации и создаваат услови за зголемено залагање.

Оценувањето треба да биде внимателна и конструктивна поддршка на ученикот, затоа што секогаш предизвикува различни емоции. Наставникот треба да биде свесен за влианието кое го имаат неговите забелешки, судови, оценки на самдоербата и ентузијазмот за учење.

Овој вид на педагошки такт е прецуден кај ученик кој има тешкотии во учењето. Забелешките кои повеќе се однесуваат на начинот на работа и залагање, отколку на способностите и цртите на личност, кај ученикот имаат конструктивно влијание на учењето и мотивацијата за учење. Доколку ученикот се убеди дека причините за слабото напредување и неуспехот во учењето се неговите способности и личност, ученикот може се соочи или со чувство на беспомошност или со силната потреба да го заштити своето самопочитување.

Во првиот случај ученикот се откажува и повлекува од работата и станува пасивен субјект. Во вториот случај, самоподврдувањето и афирмацијата ги бара надвор од училиштето и нормите на однесување во училиштето.

Оценувањето ги развива способностите на ученикот за самооценување и взаемно оценување го продлабочува неговиот интерес за запознавање со целите и резултатите на учењето, го поттикнува развојот на вештини за следење и оценување на постигнатите цели и резултати од учењето. Со цел кај ученикот да се формира спонтаната потреба од самооценување и оценување од другите, потребно е наставникот заедно со учениците да ги определи критериумите кои учениците ќе ги применуваат во оценувањето на сопствените постигнувања и постигнувањата на другите ученици. Во почетокот, листата на критериуми треба да се содржи едноставни и конкретни постигнувања. Развивањето на самостојноста на ученикот во процесот на учење е постапен процес. Воден е од идејата дека учениците се способни да размислуваат за своето учење и можат самостојно да утврдат по кои текови минува стекнувањето на нови знаења и вештини. Самостојноста во процесот на учењето е целосна ако е проследена со развивање на способноста на ученикот за самоевалуација.

11. Што се очекува од ученикот?

Основното прашање во процесот на оценување на ученикот и евалуација на наставата е прашањето за тоа што и колку учениците постигнале и што понатаму. Во нашите училишта наставниците често ги оценуваат учениците, така што ги споредуваат со другите ученици. Така учениците бо зависност од составот на паралелката, за исто знаење се оценувани различно. Познато е дека исти оценки по потекло од различни места имаат потполно друго значење.

Новата стратегија во оценувањето подразбира развивање на критериумско оценување. Во основата се наоѓаат критериуми или стандарди са комплексно вреднување. Стандардите се опишуваат релативно, конкретно и прецизно, што ученикот треба да знае и какво треба да биде неговото знаење,

ил кои вештини треба да ги поседува. Значи, критериумското оценување претставува оценувње кое се темели на утврдување дали и во која мера ученикот ги стигнал очекуваните резултати, без оглед или на тоа колу останатите ученици во паралелката се поуспешна или помалку успешни од него. Ваквиот приод во оценувањето е потврда за индивидуализација на наставата и почитување на индивидуата во целост. Комплексното вреднување претпоставува следење, мерење и оценување на знаењето, мотивацијата (потреби, желби и интереси), способностите, работните навики, субјективните можности и објективните услови (опкружувањето бо семејството, материјалните можности) на ученикот.

Очекуваните резултати ги дефинираат клучните знаења вештини што треба да ги поседуваат учениците по завршувањето на одредено ниво на школување, а стандардите дефинираат до кое ниво учениците треба да го развијат даденото знаење или вештина за да добијат одредена оценка.

При следењето на напредувањето на ученикот предвид се земаат: претходните знаења и искуства на ученикот, индивидуалните разлики во темпото начинот на учење и работа. Доколку сакаме сите ученици да развијат знаења, вештини, ставови вредности, целиот наставен процес треба да се темели на принципот на индивидуализација, што не ја исклучува ниту етапата на проверување, а особено етапата на оценување на постигањата на ученикот.

Меѓутоа, наставата по религиско образование крие во себе такви подрачја кои не можат да се операционализираат, ниту пак се достапни. Поради тоа не е оправдано да се суди за мислењата и ставовите кои ги застапуваат учениците, дури ни тогаш кога се спротивни од мислењата на наставникот по религиско образование.

поттикнување на учениците на интензивна работа и залагање, туку и нивно **активно учество** во проценката на своето знаење(самооценување). Притоа учениците треба да ги знаат критериумите на која основа се оценувани и според кои и самиот може да врати.

12. Заклучок

Квалитетното оценување и користењето на резултатите од оценувањето, покрај што е засновано на стручно – професионално знаење, однесување, вештини и способности на наставниците, има и морална димензија. Оценувањето не е само стручна, туку и хумана и морална активност која има влијание, пред се на учениците, но и на наставниците и родителите. Од етички аспект многу важно е информациите од оценувањето да не бидат употребени на начин со којшто ќе се повреди личноста на ученикот. Од друга страна, во процесот на оценувањето другите заинтересирани субјекти треба да го поддржат наставникот за тој да може оценувањето да го изведува максимално професионално.

Објективното и потполно оценување претпоставува не само ши процена. Исто така од полза е и ранг-листа која сами би ја правеле учениците за себе и за своите другари(групно самооценување).

Следен чекор е **усогласување на критериумите** за оценување меѓу самите наставници. Тоа може успешно да се оствари со учество во работата на стручните активи (критериуми за оценување на ниво на држава).

Современата наставна работа и оценувањето на таа работа **бараат**: припремање на наставниците да умеат да користат различни средства, методи и техники наменети за оценување на учениците. Употреба на техники кои овозможуваат квантитативно проценување на резултатите и елементарно познавање на статистика, што овозможува резултатите да се согледаат аналитички и целовито. Неопходна е примена на такви методи и техники кои ќе бидат во функција на стекнување, проценување и валоризирање на знаењата на учениците. За вкупните резултати од работата, училиштето и наставниците мораат да понесат свој дел на одговорност.

Современиот систем на проверување и оценување на знаењата на ученикот треба да внесе нов дух во училиштето: пред се, да се надмине трауматизирачкото влијание на негативните оценки. Слабиот резултат никогаш не треба да се смета за конечен, туку мора да се пронаоѓаат патишта за заобиколување на тешкотиите во работата на ученикот. Остварувањето на таквите задачи бара наставници кои се припремени за компетентна и одговорна работа во областа на образование и воспитание.

Користена литература

На македонски јазик:

1. АДАМЧЕВСКА, С., “Активна настава”, Легис, Скопје, 1996.
2. ДАМЈАНОВСКИ, А., “Ученикот во наставата”, Просветно дело, Скопје, 1989.
3. ЛАКИНСКА, Б., “Самостојната работа на ученикот во наставата”, Кавадарци, 1996.
4. МИРАСЧИЕВА, С. & ПЕТРОВСКИ, В., “Методика на наставата по религиско образование”, Педагошки факултет “Гоце Делчев”, Штип, 2010.
5. МИРСЧИЕВА, С., “Комуникацијата меѓу наставникот и ученикот во основното училиште”, Педагошки факултет “Гоце Делчев”, Штип, 2007.
6. ПЕТРОВСКИ, В., “Етничноста како фактор за образование во Македонија”, Педагошки факултет “Гоце Делчев”, Штип, 2006.
7. ТЕМКОВ, К., “Практична етика”, Скопје, 2003.
8. ТИМОВСКИ, В., “Религијата и образованието”, Скопје, 2005.
9. ЦВЕТАНОВСКА, Л. & КРАТОЛИЕВА, С., “Дидактика”, Скопје, 2001.

На други јазици:

1. AKYUZ, Yahya, “Turk Egitimi Tarihi”, Ankara, 1982.
2. ARMANER, Neda-Okmen, Zeki, “Din egitim ve ogretiminde metodik bilgiler”, Istanbul, 1967.
3. BILGIN, prof. dr. Beyza, “Egitim bilimi ve dini egitimi”, GUN, Ankara, 1998.
4. DOGAN, Recai, “Osmanli'nin son doneminde açilan mekteplerde din dersinin tarihi gelismisi (1773-1923)”, Ankara, 1994.
5. GENCEL, Adnan & BAYRAK, Mustafa, “Din kulturu ve ahlak bilgisi dersinin etkinligi ile ilgili bir arastirma”, Ankara, 1986.
6. KUTLU, O., “Egitimde olcme ve degerlendirme ders notu”, Ankara, 2008.
7. MURATI, Xh., “Didaktika - metodologjija e mësimdhënies”, Tetovë, 2002.
8. MURSI, Muhamed, “Arti i edukimit të fëmijëve”, Furkan, ISM, Shkup/Скопје, 2007.

9. POLJAK, V., "Didaktika", Školska knjiga, Zagreb, 1991.
10. SONMEZ, V., "Program Gelistirmede Ogretmen Elkitabı", 2 Baskı, Ankara, 1986.
11. ТЕОДОСИЌ, Р., "Педагошки речник", Београд, 1967.
12. ТУРГУТ, Ф., "Egitimde Ölçme ve degerlendirme metodlari", 10 baskı, Ankara, 1997.
13. YUCEL, H. Ali, "Turkye'de orta ogretim", Istanbul, 1938.

Прирачници:

1. "Со читање и пишување до критичко мислење", Прирачник (International Reading Association).
2. МИРАСЧИЕВА, С., "Прирачник за изборниот предмет Етика на религиите", Биро за развој на образованието, Скопје, 2010.
3. "Прирачник за оценување на учници", 19. 12. 2007; привлечен на 04. 04. 2012 од: <http://www.pep.org.mk/mk/vesti/vesti.o7.html>.

Веб страници:

1. "Наставни програми за изборни предмети", 2010; привлечено на 03. 04. 2012 од: <http://bro.gov.mk/docs/izborni-predmeti/Etika%20vo%20religiite>.
2. "Збирка на примери од практика", 2010; привлечено на 03. 04. 2012 од http://toolbox.pep.org.mk/Files/MCGO.spreads_-_MK_final-za-r.
3. Блог наменет за сите шо се заинтересирани за оценување во училиште 2011, привлечено на 04. 04. 2012 од: <http://www.pep.org.mk/mk/ocenuvanje/ocenuvanje.html>
4. "Насоки за планирање и организирање на наставата на 2011-2012 год.", привлечено на: 05. 04. 2012 од: http://app.bro.gov.mk/docs/nasoki_za_planiranje_i_organiziranje_na_nastavata.pdf

Прилог бр.1

ПРВИОТ ТЕСТ ПО ПРЕДМЕТОТ ЕТИКА НА РЕЛИГИИТЕ

Име и презиме: _____

Оделение и бр: _____

Прашања:

1. Од кој јазик потекнува зборот етика и што значи?

_____ 10/___.

2. Кои се темелните вредности што ги студира етиката?

_____ 10/___.

3. Што анализираме за да го вреднуваме еден човек дали е морален или не?

_____ .10/___.

4. Дobar човек се консидерира тој што има лубов кон _____ кон _____ и што се однесува убаво со целото _____ 10/___.

5. Раскази ја златната правила на исламот!

_____ 10/___.

6. Исус Христос е роден во градот:

А) Назарет

Б) Тел Авив

Ц) Бетлехем

Д) Ханаан

10/___

7. Која од овие правила не е правилло на добро однесување во училница?

A) Слушаме со внимание

Б) Не емитираме

Ц) Дозволуваме да зборуваат другите

Д) Сакаме да зборуваме само ние 10/___

8. Кои не веруваат во Десетте Божји Заповеди?

A) Православните христијани

Б) Муслиманите

Ц) Евреите

Д) Католиците

10/___

9. Џон Уесли е основач на:

A) Католичките учења

Б) Исламските учења

Ц) Евангелско методистичките учења

Д) Католичките учења 10/___

10. Објектот каде се извршуваат верските активности на евреите се вика:

A) Катедрала

Б) Црква

Ц) Џамија

Д) Синагога

10/___

Освоени поени: _____

Оценка ()

Потпис на наставник: _____

Потпис на родител: _____

Прилог бр. 2

ТЕМАТСКИ ТЕСТ ПО ПРЕДМЕТОТ ЕТИКА НА РЕЛИГИИТЕ

Име и презиме _____

Оделение и бр: _____

Прашања

1. Што значи зборот Ислам според етимолошкото и термилошкото значење?

_____ 10/___.

2. Кои се столбовите на верувањето?

_____ 10/___.

3. Прикажи пет својства на Аллаx ц.ш?

_____ 10/___.

4. Кои се првите првите татко и мајка на целото човештво?

_____ 10/___.

5. Која година бил роден Мухаммед а.с?

А) 620

Б) 571

Ц) 570

Д) 622

5/___.

6. Кој од доленаведените не е другар на Мухаммед а.с.?

А) Ебу Бекир

Б) Осман

Ц) Али

Д) Ебу Талиб 5/___.

7. Родителите од нивните деца не бараат многу само ако од нив се бра нешто да не кажуваат:

А) Да

Б) Не знам

Ц) Ако

Д) Не 5/___.

8. Кој од доленаведените е обврзан да пости?

А) Полнолетниот муслиман

Б) Немуслиманот

Ц) Ментално болниот

Д) Детето 5/___.

9. Постои една тесна врска помеѓу рамазанот и _____ затоа што _____ на _____ почнала токму во овој месец. 5/___.

10. Човекот кој го предводи џематот во намаз се вика: _____ 5/___.

11. Верата не треба да се употреби како средство за _____ и _____ таа треба да служи како _____ помеѓу луѓето. 5/___.

12. Мухаммед а.с.е _____ на Аллаx џ.ш. 5/___.

13. Првиот збор објавен на Куранот бил:

А) Работи!

Б) Пишувај!

Ц) Читај!

Д) Моли се!

5/___.

14. Најголеми Исламски празници се _____ и _____. 5/___.

15. Исламскиот поздрав е: _____. 5/___.

16. Почетокот на Објавата на Куранот се случи во пештерата: _____. 5/___.

Поени _____

Оценка ()

Потпис на наставник: _____

Потпис на родител: _____

Слики

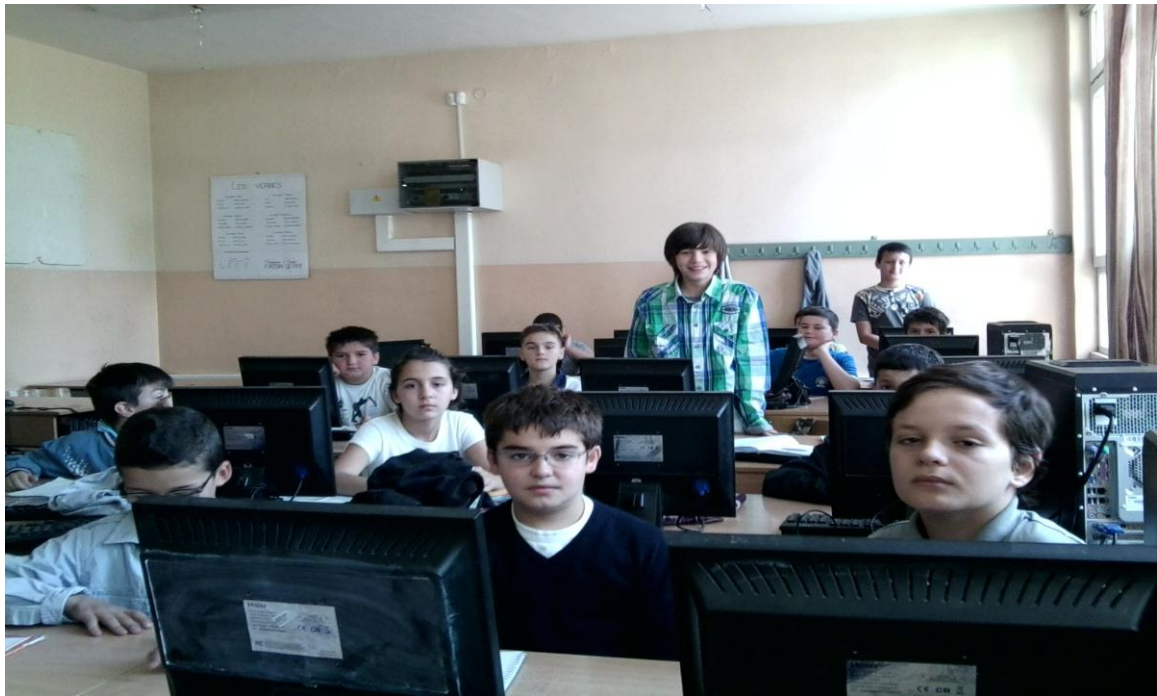
Слика 1. Индивидуална работа на ученикот

Слика 2. Групна работа на учениците

Слика 3. Компјутерска работа на учениците

Слика 4. Усмено проверување на ученикот